

RP 7/2023 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och 5 kap. 10 § i polislagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och polislagen ändras. Ändringarna i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet gäller vissa hemliga metoder för inhämtande av information och förutsättningarna för att använda dem. Ändringen av polislagen är teknisk.

Enligt förslaget ska tillstånd till teleövervakning som genomförs som en hemlig metod för inhämtande av information i fortsättningen inte längre i regel begränsas endast till vissa teleadresser eller teleterminalutrustningar som är kända vid tidpunkten för ansökan om tillstånd.

Datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska enligt förslaget göras möjligt när det är fråga om att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Lagarna avses träda i kraft så samtidigt som möjligt med de motsvarande ändringar i tvångsmedslagen och polislagen som träder i kraft den 1 oktober 2023, dock senast den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Allmänt.....	4
2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för förhindrande av brott.....	6
3 Målsättningar	12
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	12
4.1 De viktigaste förslagen.....	12
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	13
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	13
4.2.2 Andra konsekvenser för människorna och samhällsliga konsekvenser	13
5 Alternativa handlingsvägar.....	14
6 Remissvar	14
7 Specialmotivering.....	19
7.1 Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.....	19
7.2 Polislagen.....	22
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	22
9 Ikraftträdande.....	22
10 Verkställighet och uppföljning	23
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	23
11.1 Hemliga metoder för inhämtande av information	24
11.1.1 Teleövervakning.....	24
11.1.2 Förtäckt inhämtande av information	25
LAGFÖRSLAG	27
Lag om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	27
Lag om ändring av 5 kap. 10 § i polislagen	30
BILAGA	31
PARALLELLTEXT	31
Lag om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	31
Lag om ändring av 5 kap. 10 § i polislagen	39

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) trädde i kraft den 1 april 2018.

I juli 2020 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppdrag att granska behoven att ändra tvångsmedelslagen (806/2011) och bereda nödvändiga ändringar i lagstiftningen (OM058:00/2020). Arbetsgruppens mandat gick ut den 31 december 2021. Arbetsgruppen föreslog flera ändringar bland annat i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av tvångsmedelslagen och förundersökningslagen samt till lagar som har samband med dem, som grundar sig på arbetsgruppens förslag, överlämnades till riksdagen i oktober 2022 (RP 217/2022 rd). Riksdagen godkände propositionen i februari 2023. Ändringarna i tvångsmedelslagen träder i kraft den 1 oktober 2023 (lag 452/2023).

Genom en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av polislagen (RP 275/2022 rd) som lämnades till riksdagen i november 2022 föreslogs i 5 kap. i polislagen (872/2011), som gäller hemliga metoder för inhämtande av information, ändringar som motsvarar ändringarna i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Riksdagen godkände propositionen i februari 2023. Ändringarna i polislagen träder i kraft i den 1 oktober 2023 (lag 492/2023).

I lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet handlar 3 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information och kapitlet grundar sig till väsentliga delar på bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Hemliga metoder för inhämtande av information kan användas huvudsakligen på samma grunder för förhindrande av brott som de med stöd av 10 kap. i tvångsmedelslagen kan användas för utredning av brott. Gränsbevakningsväsendet kan i vissa fall använda hemliga metoder för inhämtande av information också för att avvärja fara.

Enligt 18 § 25 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Gränsbevakningsväsendet undersöker på Åland sådana brott vars kriminalisering ingår i författningar som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. På basis av republikens presidents förordning om Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (309/2017) kan Gränsbevakningsväsendet i landskapet Åland övervaka väg- och sjötrafiken, fiske, jakt, naturskyddsområden, fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem, förhindrande av vattens förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd. Gränsbevakningsväsendet sköter de uppgifter som avses i 6 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken (1188/2014).

1.2 Beredning

Den 1 mars 2023 tillsatte inrikesministeriet ett projekt för att ändra lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. I den första delen av projektet är syftet att bereda ändringar i 3 kap. om hemligt inhämtande av information i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet så att de huvudsakligen motsvarar de ändringar som görs i 10 kap. i tvångsmedelslagen med stöd av regeringens proposition RP 217/2022 rd.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Utkastet till regeringsproposition var på remiss under perioden 13.4–26.5.2023. Inrikesministeriet begärde utlåtanden av följande instanser, av vilka de som markerats med asterisk (*) lämnade ett utlåtande: Ålands landskapsregering*, riksdagens justitieombudsman*, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Finlands näringsliv*, Helsingfors hovrätt*, Helsingfors tingsrätt, Förbundet för mänskliga rättigheter, Julkiset Oikeusavustajat ry, Juristiliitto - Juristförbundet (reg. Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry)*, Centralkriminalpolisen*, Kommunikationsministeriet*, Transport- och kommunikationsverket*, Landsförsvarets personalförbund MPHL rf, justitieministeriet*, Rättspolitiska föreningen Demla rf, Polisstyrelsen*, Poliisin ja Rajan henkilöstö JHL rf, försvarsministeriet*, försvarsmaktens huvudstab, Befälsförbundet rf*, Gränssäkerhetsunionen rf*, inrikesministeriets polisavdelning*, Skyddspolisen*, Finlands Advokatförbund*, Finlands Maskinbefälsförbund FSF rf, Finlands Polisorganisationers Förbund, Suomen syyttäjähdistys ry*, Finlands domareförbund rf, Företagarna i Finland*, åklagarväsendet*, Centralförbundet för telekommunikation och informationsteknik FiCom rf*, Dataombudsmannens byrå*, Tullen*, Domstolsverket, utrikesministeriet*, Officersförbundet rf, justitiekanslern i statsrådet* och finansministeriet*. Bland Gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter lämnades utlåtanden av Lapplands gränsbevakningssektion, Västra Finlands sjöbevakningssektion, Gräns- och sjöbevakningsskolan och Finska vikens sjöbevakningssektion. Beredningsunderlaget till propositionen och ett sammandrag av utlåtandena finns på inrikesministeriets webbplats på adressen <https://intermin.fi/sv/projekt-och-lagberedning> under numret [SM046:00/2022](#). Yttrandenas innehåll behandlas i avsnitt 6 i propositionen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet vidtar Gränsbevakningsväsendet åtgärder för att förhindra, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning självständigt eller tillsammans med en annan myndighet med iakttagande av vad som föreskrivs i denna lag eller någon annanstans i lag. Gränsbevakningsväsendet är en sådan förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen (805/2011). Bestämmelser om brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka finns i 4 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Enligt 5 § i lagen kan Gränsbevakningsväsendet på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning även i ett ärende som inte avses i 4 §, om ärendet hänför sig till en förundersökning som Gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för ett brott som håller på att undersökas av Gränsbevakningsväsendet.

Tyngdpunkten inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning ligger på bekämpning av brottslighet i anslutning till passerande av gräns; exempel på detta är ordnande av olaglig inresa, riksgrensbrott, förfalskningsbrott i fråga om resedokument, människohandelsbrott i anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa, territoriekränkningar och häleribrott. Därtill är Gränsbevakningsväsendet behörigt att förhindra och utreda bl.a. vissa naturresursbrott, miljöbrott till havs samt sjötrafikbrott.

Vid brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet tillämpas de allmänna principer som föreskrivs i gränsbevakningslagen (578/2005), i synnerhet respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna (11 §), proportionalitetsprincipen (7 §), principen om minsta olägenhet (7 a §), principen om ändamålsbundenhet (7 b §) samt möjligheten att flytta eller avstå från en åtgärd (9 §).

Enligt 11 § som gäller respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ska en gränsbevakningsman respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och när han eller hon utövar sina befogenheter välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter. Enligt 7 § i gränsbevakningslagen, som gäller proportionalitetsprincipen, ska åtgärderna kunna försvaras i förhållande till hur viktigt, farligt och brådskande uppdraget är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. De metoder som används och de olägenheter de orsakar ska stå i rimlig proportion till det eftersträlvade målet. Proportionalitetsprincipen framgår också av 9 § i gränsbevakningslagen, enligt vilken en gränsbevakningsman har rätt att avstå från en åtgärd, om slutförandet av den kunde medföra följder som är oskäliga med hänsyn till det resultat som eftersträvas.

Enligt 7 a § som gäller principen om minsta olägenhet får man inte ingripa i någons rättigheter i större utsträckning och ingen får orsakas större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att utföra uppdraget. Enligt 7 b § som gäller principen om ändamålsbundenhet får befogenheter utövas endast i föreskrivna syften.

De grundläggande fri- och rättigheterna är i allmänhet inte absoluta, även om bestämmelsen om en grundläggande fri- eller rättighet har skrivits i en form som tryggar fri- eller rättigheten i fråga och även om bestämmelsen inte innehåller något regleringsförbehåll eller någon annan laghänvisning. Frågan om inskränkning av en grundläggande fri- och rättighet avgörs då i enlighet med de allmänna kraven som gäller inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Ur hela komplexet av grundläggande fri- och rättigheter och rättigheternas karaktär av grundlagsfästa rättigheter har grundlagsutskottet härlett vissa allmänna krav som gäller inskränkning av dem (GrUB 25/1994 rd, s. 5). Till dessa krav hör att inskränkningarna

1. bör bygga på lagstiftning
2. ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade i lagen
3. ska vara acceptabla
4. ska vara proportionella
5. inte får ingripa i kärnområdet av en grundläggande fri- och rättighet
6. kräver ett adekvat rättsskydd och
7. måste vara förenliga med de förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna.

Enligt de allmänna kraven för inskränkning får de inskränkningar som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna för en person som är föremål för Gränsbevakningsväsendets åtgärd inte stå i strid med Finlands internationella skyldigheter i fråga om de mänskliga rättigheterna. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Betydelse har framför allt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen, FördrS 18 och 19/1990, sådan den lyder senare ändrad i FördrS 71 och 72/1994, FördrS 85 och 86/1998, FördrS 8 och 9/2005, FördrS 6 och 7/2005 samt FördrS 50 och 51/2010). Vidare har internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter särskild betydelse (FördrS 7 och 8/1976, MP-konventionen).

I fråga om Europakonventionen är särskilt betydelsefulla artiklar med tanke på den granskning som görs i denna proposition artikel 5 om rätt till frihet och säkerhet samt artikel 8 om rätt till skydd för privat- och familjeliv, artikel 10 om yttrandefrihet, och artikel 13 om rätt till ett effektivt rättsmedel. I fråga om MP-konventionen är betydelsefulla bestämmelser artikel 2 om effektiva rättsmedel, artikel 9 om rätt till frihet och personlig säkerhet och artikel 17 om skydd för privatliv, familj, hem eller korrespondens.

2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för förhindrande av brott

Enligt 2 § 2 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avses med förhindrande av brott åtgärder som syftar till att förhindra ett brott eller försök till och förberedelse till brott, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till brott, samt åtgärder som syftar till att avbryta ett redan påbörjat brott och begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför. Det rör sig om förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka när gärningen kan förhindras innan sådana åtgärder har vidtagits som uppfyller brottsrekvisiten. Också förhindrande av straffbart försök nämns uttryckligen. Med förhindrande av förberedelse av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka avses förberedelser till en straffbar gärning, trots att själva förberedelsen inte är kriminaliserad. Förhindrande av förberedelse innefattar också förhindrande av straffbar förberedelse. (RP 41/2017 rd, s. 21).

I 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs om användning av teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser för att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller i syfte att avvärja en fara. Dessa metoder för inhämtande av information kan användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt att använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor för att förhindra brott eller avvärja fara.

Enligt 14 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet är en allmän förutsättning för användning av en hemlig metod för inhämtande av information att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller avvärja en fara. Särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information är de specificerade brott för vilkas förhindrande varje metod kan användas. Enligt 14 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning och kontrollerade leveranser dessutom användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Med dessa metoder är det möjligt att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i en sådan omfattning att det har varit motiverat att ställa ett sådant villkor för användningen av dem.

Med stöd av 7 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska Gränsbevakningsväsendet underrätta polisen om att det vidtar åtgärder för att förebygga och utreda brott samt använder sådana hemliga metoder för inhämtande av information och sådana hemliga

tvångsmedel som avses i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och tvångsmedelslagen. Om de brott som omfattas av anmälningsskyldigheten och om hur anmälan sker i praktiken avtalas i samarbete mellan Gränsbevakningsväsendet och polisen.

16 § Teleövervakning och dess förutsättningar

Med stöd av 16 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet kan Gränsbevakningsväsendet för att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott eller grovt jaktbrott.

Med teleövervakning avses enligt 1 mom. att identifieringsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett sådant kommunikationsnät som avses i informationssamhällsbalken (917/2014) eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har mottagits till en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med identifieringsuppgifter avses i 3 § 40 punkten i informationssamhällsbalken avsedd information som kan kopplas till en juridisk eller fysisk person och som behandlas för att överföra meddelanden. Informationssamhällsbalkens titel har ändrats genom lag 68/2018 till lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.

I lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation har begreppet identifieringsuppgifter ersatts med begreppet förmedlingsuppgifter. Enligt motiveringen till regeringens proposition RP 221/2013 rd motsvarar förmedlingsuppgifterna till sitt innehåll definitionen av identifieringsuppgifter, men motsvarar bättre det avsedda innehållet. Termen identifieringsuppgift sammanblandas i allmänspråket ofta med tjänster i anslutning till identifiering. Av definitionen av begreppet identifieringsuppgift framgår inte heller tillräckligt tydligt att information som kan kopplas till en abonnent eller användare ska ha samlats in i samband med kommunikationsförmedling för att den ska kunna anses utgöra identifieringsuppgifter (RP 221/2013 rd, s. 97). Därför är det motiverat att ersätta termen identifieringsuppgifter i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet med termen förmedlingsuppgifter, på motsvarande sätt som i den ändring av tvångsmedelslagen och den ändring av polislagen som träder i kraft den 1 oktober 2023.

Termen förmedlingsuppgifter har dock delvis en annan betydelse i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet än i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Därför föreslås det att termen i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet preciseras genom att konstatera att det uttryckligen är fråga om förmedlingsuppgifter i den bemärkelse som avses i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Den valda definitionen motsvarar ändringarna av de motsvarande definitionerna i tvångsmedelslagen och polislagen.

Enligt 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avser man med en kommunikationsförmedlare ett teleföretag, en sammanslutningsabonnent och en sådan annan aktör som förmedlar elektronisk kommunikation för andra än personliga eller med sådana jämförbara sedvanliga privata ändamål. Teleövervakning kan anses uttryckligen gälla inhämtande av förmedlingsuppgifter som en kommunikationsförmedlare innehar. Om förmedlingsuppgifterna inhämtas någon annanstans än hos en kommunikationsförmedlare, är det inte fråga om uppgifter som inhämtas genom teleövervakning. På grund av detta är det motiverat att precisera

definitionen av teleövervakning genom att där hänvisa till den definition som finns i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Det handlar om en precisering av definitionen av teleövervakning också i förhållande till förbud mot beslag och kopiering enligt 7 kap. 4 § i tvångsmedelslagen.

Det är befogat att göra en mer omfattande helhetsöversyn av de begrepp i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som har samband med kommunikation och lokaliseringsuppgifter i samband med att begreppen eventuellt övervägs i större utsträckning t.ex. i anknytning till förordningen om integritet och elektronisk kommunikation.

18 § Beslut om teleövervakning

Enligt 1 mom. fattas beslut om tillstånd till teleövervakning enligt 16 § 2 mom. och 17 § av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman. I 2 mom. föreskrivs att om ett i 1 mom. avsett ärende som gäller teleövervakning kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

I 3 mom. föreskrivs att tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången och det kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad. I praktiken har det förekommit olika tolkningar med avseende på huruvida det är möjligt att ansöka om tillstånd för fortsatt teleövervakning medan ett tidigare tillstånd ännu är i kraft och, om ett nytt tillstånd beviljas medan det gamla tillståndet ännu är i kraft, huruvida det fortsatta tillståndets giltighetstid alltid börjar löpa från beslutstidpunkten eller till exempel den senare dag då det gamla tillståndet upphör att gälla. Momentet bör förtydligas så att det tydligt framgår att tillståndet alltid börjar gälla den dag det beviljas. Det väsentliga är att förutsättningarna för beviljande av tillstånd har bedömts och att de har funnits när tillståndet beviljades.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om vilka uppgifter som ska nämnas i ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning. Enligt momentets 6 punkt ska den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot nämnas. Antalet teleterminalutrustningar av olika slag ökar kontinuerligt. Till exempel har antalet abonnemang som är föremål för teleövervakning på årsnivå ökat betydligt mer än antalet personer som är föremål för sådana åtgärder. Den nuvarande regleringen ökar behovet av att i samma ärende ställa flera på varandra följande yrkanden om teleövervakning och fatta flera på varandra följande beslut om teleövervakning som gäller samma person. Den nuvarande regleringens inriktning på enskilda anordningar och abonnemang leder till flera på varandra följande berednings- och behandlingsprocesser för teleövervakningstillstånd i samma ärende både vid Gränsbevakningsväsendet och vid domstolarna.

Det är motiverat att ändra bestämmelserna om teleövervakning så att de blir personbundna i stället för att vara bundna till en teleadress eller teleterminalutrustning. I ett tillstånd till teleövervakning ska man enligt förslaget inte längre separat räkna upp alla de teleterminalutrustningar eller -adresser som tillståndet gäller, utan domstolen beviljar tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt används av en person. I och med den föreslagna ändringen behöver Gränsbevakningsväsendet inte längre separat ansöka om enskilda tillstånd för varje sådan teleadress eller teleterminalutrustning som personen innehar eller sannolikt annars använder som uppdagas efter det att teleövervakningstillståndet har beviljats. Enligt förslaget beslutar domstolen fortfarande om den person vars kommunikation teleövervakningen ska riktas mot.

Utredningen av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av en person ska enligt förslaget fortsättningsvis vara en uppgift som ska utredas av Gränsbevakningsväsendet under tjänsteansvar. En anhållningsberättigad tjänsteman ska fatta ett separat beslut om de teleadresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot. I beslutet ska det uttryckligen motiveras varför ifrågavarande teleadresser eller teleterminalutrustningar har valts ut som föremål för åtgärden. Beslutet ska omfattas av den tillsyn i fråga om laglighet som avses i 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Vidare ska skyldigheten att motivera beslutet och tillsynen i efterhand betonas genom att det i 52 §, som gäller underrättelse om hemligt inhämtande information, förutsätts att de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för en åtgärd ska specificeras i underrättelsen om teleövervakning till den som varit föremål för inhämtandet av information. Detta har betydelse med tanke på rättsskyddsgarantierna för den som är föremål för inhämtandet av information, t.ex. i fråga om klagomål, brottanmälan eller skadeståndstalan. Detta har också betydelse för domstolens rätt att få information, eftersom den domstol som beviljat tillståndet också i fortsättningen med stöd av 52 § 4 mom. ska informeras skriftligen om att föremålet för inhämtandet av information underrättats.

Till följd av ändringen är det dessutom skäl att foga teleövervakning till lagens 50 §, som gäller avbrytande av teknisk avlyssning och av teknisk observation av utrustning. Det är motiverat att också teleövervakning ska avbrytas i en situation där den riktar sig mot andra teleuppgifter än sådana som sänds av den person som är föremål för tillståndet. Dessutom ska de uppgifter som fås genom teleövervakningen och anteckningarna om dem utplånas.

När tillstånd till teleövervakning söks och beviljas kan personen dock också vara okänd. Det är motiverat att detta uttryckligen framgår av bestämmelsen i lagen. I sådana fall finns det dessutom fortfarande behov av att bevilja tillstånd till teleövervakning för specifika teleadresser eller teleterminalutrustningar.

I propositionen föreslås det inte att teleoperatörernas roll ska ändras, utan operatörernas verksamhet ska i denna fråga även i fortsättningen grunda sig på myndighetsbeslut.

23 § Förtäckt inhämtande av information samt dess förutsättningar

Enligt 23 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avses med förtäckt inhämtande av information inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

Med stöd av 2 mom. får Gränsbevakningsväsendet för förhindrande av brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denna kommer att göra sig skyldig till grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott. I paragrafen finns inga särskilda bestämmelser om situationer där förtäckt inhämtande av information sker i ett datanät.

I det digitala samhället har verksamheten flyttat och flyttar i allt snabbare takt till datanäten. Brottsundersökning av Gränsbevakningsväsendet förbereds, marknadsförs och begås med hjälp av datanäten. Även om brottet skulle ha begåtts helt och hållet i den fysiska världen, finns det mycket diskussion om brotten eller gärningarna i anslutning till dem på olika plattformar i datanäten. För att förhindra och utreda brott måste Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning vara aktiv i datanäten, där en stor del av de iakttagelser som hänförs till brottet görs samt

det material som tas i beslag som bevis hittas. Flera av de brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet har anknytning till andra länder eller världsdelar och brottslingarna håller kontakt med varandra via datanäten. För att kunna utreda identiteten hos aktörer som verkar bakom pseudonymer krävs det att man på olika diskussionskanaler också kan genomföra kortvarigt förtäckt inhämtande av information med hjälp av vilseledande personuppgifter och andra uppgifter. Genom förtäckt inhämtande av information i datanät kan man inhämta viktig information för att förhindra brott genom kortvarig informationsinhämtning med hjälp av vilseledande personuppgifter och andra uppgifter. Det är sannolikt att man med hjälp av denna befogenhet i fortsättningen kan lyckas förhindra t.ex. brott i anknytning till ordnande av olaglig inresa som är under beredning, om man kan ingripa i den planerade gärningen med hjälp av erhållna uppgifter. Befogenheten kan användas exempelvis i en situation där det på en plattform för sociala medier finns ett meddelande som lämnats av en pseudonym och där man lovar att ordna inresa till Finland mot ekonomisk ersättning. På basis av den okända skribentens meddelanden eller uppträdande finns det skäl att misstänka att denne gör sig skyldig till ordnande av olaglig inresa, för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i två år. Genom förtäckt inhämtande av information i datanät kan man eventuellt utreda skribentens identitet, var han eller hon befinner sig och hans eller hennes verksamhet i vidare bemärkelse och på så sätt eventuellt förhindra brottet.

I tvångsmedelslagen och polislagen har täckoperationer i datanät möjliggjorts med en lägre tröskel än täckoperationer. I förarbetena till lagarna motiverats detta framför allt med att det redan i sig är typiskt för interaktionen mellan människor i datanät att man inte alltid känner till den andra partens identitet, utan att denna kan uppträda till exempel under pseudonym. Dessutom kan täckoperationer i ett datanät dokumenteras enklare och noggrannare än när det är fråga om andra täckoperationer, så i efterhand kan det på ett tillförlitligt sätt utredas hur täckoperationen har förlöpt. I en IT-miljö finns inte heller samma säkerhetsrisker som när det gäller sedvanliga täckoperationer (RP 224/2010 rd, s. 120, och RP 222/2010 rd, s. 350). Gränsbevakningsväsendet kan för närvarande inte använda täckoperationer eller täckoperationer i datanät för att förhindra eller utreda brott.

På ovan angivna grunder föreslås att Gränsbevakningsväsendet ska få rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

25 § Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Enligt ändringen av 31 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (lag 461/2023) får teknisk observation av utrustning inte riktas mot sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i annan lag som gäller teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning. Ändringen innebär att s.k. tangentavlyssning i fortsättningen ska omfattas av definitionen för teknisk observation av utrustning, utom när det är fråga om att mot ett förtroligt meddelande rikta sådan teleavlyssning, teleövervakning eller annan teknisk observation än observation av utrustning som det föreskrivs om någon annanstans i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Till den del man genom tangentavlyssning i realtid följer med till exempel skrivandet av ett meddelande, är det sålunda inte fråga om teknisk observation av utrustning utan om teknisk avlyssning. Eftersom teknisk avlyssning i nuläget endast får riktas mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för stadigvarande boende och eftersom det utifrån vad som konstaterats ovan med avseende på behovet av skydd normalt inte är motiverat att jämställa tangentavlyssning med bostadsavlyssning, föreslås det att det till 25 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller teknisk avlyssning, fogas en undantagsbestämmelse enligt vilken också sådan teknisk avlyssning som endast riktas

mot en teknisk anordning ska anses vara teknisk avlyssning oberoende av på vilken plats anordningen finns. Förslaget motiveras närmare i motiveringen till 25 §.

39 § Förfarandet i domstol

I 39 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs att när domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i det tidigare tillståndsärendet.

Enligt förslaget behöver en teleadress eller teleterminalutrustning som är föremål för en åtgärd inte längre nämnas i ett yrkande eller beslut som gäller teleövervakning, utan yrkandet och beslutet gäller endast en viss person i stället för adressen eller utrustningen. Ett undantag utgör situationer där personen inte är känd. Då ska den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fortsättningsvis nämnas i yrkandet och beslutet om teleövervakning. Därför föreslås det att 39 § 3 mom. ändras så att dess första mening begränsas endast till situationer där personen är okänd.

44 § Förbud mot avlyssning och observation

Enligt 44 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen på förbud mot teknisk avlyssning och optisk observation. Eftersom det enligt ändringen av 31 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som träder i kraft den 1 oktober 2023 (lag 461/2023) föreskrivs att teknisk observation av utrustning också får riktas mot ett meddelande som har lagrats i eller skrivs med en anordning, med undantag för sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i annan lag som gäller teleavlyssning, teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning, är det motiverat att foga också teknisk observation av utrustning till 44 §, som gäller förbud mot avlyssning och observation.

50 § Avbrytande av teknisk avlyssning och av teknisk observation av utrustning

I 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs att om det framgår att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den utplånas utan dröjsmål.

På grund av att det föreslås att teleövervakning inte längre ska gälla specifika teleadresser eller teleterminalutrustningar är det motiverat att foga också teleövervakning till bestämmelsen så att när teleövervakning riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet ska teleövervakningen till denna del avbrytas så snart som möjligt. Därtill ska sådana uppgifter som fåtts genom teleövervakning samt anteckningar om dem genast utplånas. Samtidigt är det motiverat att förtydliga bestämmelsen i fråga om både teleövervakning och teknisk avlyssning, så att avbrytandet av användningen av en metod för inhämtande av information och skyldigheten att utplåna upptagningar och uppgifter samt anteckningar om dem ska gälla uttryckligen i de situationer som avses i paragrafen.

Enligt paragrafens sista mening gäller skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen riktas mot ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter eller om det framgår att den person som avses i 31 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen. Det är motiverat att den ändring av tvångsmedelslagen som gäller användningsområdet för teknisk observation av utrustning beaktas också i bestämmelsen i fråga.

3 Målsättningar

Kapitel 3 i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som gäller hemliga metoder för inhämtande av information grundar sig till väsentliga delar på bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Avsikten är att de ändringar i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som föreslås i propositionen i huvudsak ska motsvara de ändringar i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen som träder i kraft den 1 oktober 2023 (lag 452/2022 och 492/2023). Vid behandlingen av regeringens proposition RP 275/2022 rd med förslag till lag om ändring av polislagen omfattade förvaltningsutskottet utgångspunkten i den tidigare lagberedningen att tvångsmedelslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel och polislagens bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information ska ses över på ett enhetligt sätt och att bestämmelserna till denna ska ha ett möjligt överensstämmande innehåll (FvUB 42/2022 rd, s. 3). Denna utgångspunkt ligger också bakom de ändringar i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som nu föreslås.

Ett ytterligare mål är att i enlighet med proportionalitetsprincipen i 7 § i gränsbevakningslagen säkerställa att hemliga metoder för inhämtande av information används endast i den utsträckning i vilken användningen av metoden kan anses vara försvarbar med avseende på hur viktigt, farligt och brådskande uppdraget är, med avseende på det eftersträvade syftet, med avseende på den berörda personens beteende, ålder, hälsa och andra motsvarande aspekter som gäller personen samt med avseende på andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

Syftet med de ändringar som föreslås i propositionen är också att förtydliga vissa bestämmelser i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och att förenhetliga dem med motsvarande bestämmelser i tvångsmedelslagen och polislagen. I sak bör det inte finnas omotiverade skillnader mellan olika tillsynsmyndigheter när det gäller regleringen av samma metoder. Genom ändringarna eftersträvas att bestämmelserna ska vara tydliga att tillämpa, vilket både gör behandlingen effektivare och främjar ett likvärdigt bemötande av dem som är föremål för metoderna för inhämtande av information.

Propositionen bidrar till att genomföra statsminister Petteri Orpos regeringsprogram i fråga om avsnittet ”Brottsbekämpningen stärks” i helheten ”10.1 Den nationella säkerheten och samhällets kriställighet stärks”.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås ändringar i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller hemliga metoder för inhämtande av information. Det är motiverat att bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information i 3 kap. ska bygga på bestämmelserna i 10 kap. i tvångsmedelslagen, och bestämmelserna ska således i så stor utsträckning som möjligt ha överensstämmande innehåll.

Det föreslås att tillstånd till teleövervakning i fortsättningen inte längre ska sökas och beviljas för specifika teleadresser eller teleterminalutrustningar, utan att det ska bedömas om teleövervakningen kan riktas mot vilken adress eller utrustning som helst som används av en viss person. Datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska enligt förslaget göras möjligt när det är fråga om att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

I 5 kap. 10 § i polislagen, som gäller hemliga metoder för inhämtande av information, görs enligt förslaget en termändring.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Förslagen bedöms spara de behöriga myndigheternas resurser. Det kan bedömas att besparingen görs genom att tillstånd för teleövervakning i fortsättningen inte längre söks och beviljas endast för vissa specificerade teleadresser eller teleterminalutrustningar. Eftersom det inte längre kommer att finnas behov av att ansöka om och behandla ett nytt tillstånd alltid när det uppdagas en teleadress eller teleterminalutrustning som används av samma person och inte omfattas av tillståndet och som är väsentlig med tanke på inhämtandet av information, kan det antas att antalet domstolsbehandlingar som gäller teleövervakning minskar i någon mån och att resurser därmed kan sparas.

Gränsbevakningsväsendet använder de system som polisen upprätthåller för att registrera och administrera hemliga metoder för inhämtande av information. Ändringarna ska beaktas i ärendehanteringssystem som redan finns och sådana som utvecklas. Förslagen bedöms i någon mån medföra behov av ändringar i systemen, vilket i sin tur medför kostnader. Det är i detta skede inte möjligt att uppskatta de exakta kostnaderna.

4.2.2 Andra konsekvenser för människorna och samhällsliga konsekvenser

Genom användning av hemliga metoder för inhämtande av information ingriper man i de rättsintressen som är skyddade enligt grundlagen och de internationella förpliktelserna i fråga om de mänskliga rättigheterna. Detta gäller särskilt rätten till personlig frihet och integritet, rörelsefriheten, skyddet för privatlivet och egendomsskyddet. Med stöd av 21 § i grundlagen ska också rättsskyddsfrågor beaktas.

I enlighet med vad som beskrivs ovan främjar förslagen tillgodoseendet av rättsskyddet samt de grundläggande och mänskliga rättigheterna när bestämmelserna om tillämpning av hemliga metoder för inhämtande av information preciseras och förenhetligas och skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna för de personer som är föremål för dem stärks.

Det att Gränsbevakningsväsendet effektivt kan förhindra brott som det ska undersöka främjar brottsbekämpningen och säkerheten. Dessutom kan det ges betydelse att samarbetet mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet effektiviseras när det gäller att förhindra brott, om det inte finns ogrundade skillnader i förundersökningsmyndigheternas befogenheter för att förhindra brott.

Gränsbevakningsväsendets tjänstemän inom brottsbekämpningen behöver utbildning i samband med att den nya lagstiftningen införs. Utbildning kan också ordnas i samarbete mellan PTG-myndigheterna. I praktiken stödjer sig Gränsbevakningsväsendet på sådan utbildning om hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel som ordnas av polisen.

5 Alternativa handlingsvägar

På det sätt som beskrivs närmare ovan baserar sig de föreslagna ändringarna i ärendet i stor utsträckning på observationer som gjorts om innehållet i lagstiftningen till exempel i samband med den praktiska verksamheten. På basis av dessa observationer anses de föreslagna lagstiftningsåtgärderna vara motiverade. Olika alternativa regleringar har enligt behov beskrivits i bedömningen av nuläget, i det stycke som gäller respektive bestämmelse som föreslås bli ändrad.

6 Remissvar

I utlåtandena om utkastet till regeringsproposition ansågs den föreslagna lagstiftningen till stor del motiverad och förenlig med motsvarande ändringar i tvångsmedelslagen och polislagen. Det redogörs mer detaljerat för remissvaren i ett separat sammandrag av utlåtandena som publicerats 25.8.2023. Nedan fokuseras det sammanfattningsvis på det som framförts i utlåtandena särskilt till den del det i yttrandena föreslogs ändringar i det utkast till proposition som var på remiss. I utlåtandena framfördes också i någon mån andra ändringsförslag till lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, men denna proposition fokuserar endast på ändringar som motsvarar de senaste ändringarna i tvångsmedelslagen och polislagen.

Allmänt

Riksdagens justitieombudsman konstaterar att det i samband med laglighetsövervakningen i flera sammanhang har konstaterats att när fyra olika myndigheter (polisen, Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet och Tullen) använder hemliga metoder för inhämtande av information, kan separata bestämmelser om samma metoder i varje myndighets ”egen” lagstiftning leda till olika tolkningar redan på grund av att förarbetena till bestämmelserna delvis kan vara olika, och i synnerhet om också bestämmelsernas ordalydelse till vissa delar avviker. En separat och delvis annorlunda reglering och ett annorlunda lagsystematiskt presentationssätt är också svårtolkad för den externa lagkontrollen och andra utomstående. Justitieombudsmannen konstaterar dock, med beaktande av den snäva omfattningen av brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet jämfört med polisen, att det inte är problemfritt att de metoder för hemligt inhämtande av information som Gränsbevakningsväsendet har till sitt förfogande automatiskt utvidgas på motsvarande sätt som polisens metoder.

Juristförbundet konstaterar att man i framtiden bör överväga att slå samman olika aktörers lagar om brottsbekämpning så att bestämmelser om alla hemliga metoder för inhämtande av information finns i en enda författning. Juristförbundet konstaterar att flera separata lagar leder till ökad förväxling och ökade tolkningsstridigheter i både åklagarnas och domstolarnas verksamhet, och att olika förfaranden beroende på förundersökningsmyndigheten inte kan anses önskvärda. Finlands åklagarförening rf anser att det är viktigt att överväga om bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information för utredning av brott ska finnas i en och samma lag och likaså bestämmelser om förhindrande av brott i en och samma lag. För närvarande finns bestämmelser om i synnerhet förhindrande av brott hos alla myndigheter som arbetar med förhindrande av brott.

Kommunikationsministeriet fäster uppmärksamhet vid det som grundlagsutskottet lyft fram i sina utlåtanden GrUU 98/2022 rd och GrUU 99/2022 rd, nämligen att det i likhet med bestämmelserna om tvångsmedel och förundersökning har skett en utveckling där befogenheterna utökas eller utvidgas gradvis också i fråga om befogenheterna för att bekämpa brott enligt polislagen. I likhet med grundlagsutskottet fäster ministeriet uppmärksamhet vid att även om utvidgningarna av befogenheterna i sig kan vara ringa, ska också de befogenheter som redan tidigare

föreskrivits beaktas vid den konstitutionella bedömningen av nödvändigheten och proportionaliteten.

Justitieministeriet anser att de ändringar som motsvarar lagändringarna i propositionen har bedömts i grundlagsutskottet (GrUU 98/2022 rd och GrUU 99/2022 rd), och därför kan förslagen i princip bedömas vara tekniskt ändamålsenliga (dock t.ex. GrUU 93/2022 rd, punkt 18). Det bör dock betonas att när nya befogenheter eller befogenheter av ett nytt slag föreslås för en annan myndighet med andra befogenheter och uppgiftsområden ska det i propositionen på ändamålsenligt sätt motiveras på vilka grunder förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna anses vara uppfyllda också i den föreslagna regleringen och i ifrågavarande myndighets verksamhet. Med tanke på grundlagen kan det inte anses vara en ändamålsenlig motivering att stödja sig på att någon annan myndighet i liknande verksamhet har motsvarande befogenhet och att fästa sig vid ändamålsenlighetsaspekter, i synnerhet när det är fråga om verksamhet som är betydande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

Polisstyrelsen betonar utbildningens betydelse i samband med utövandet av de nya befogenheterna. Det är också viktigt att se till att utbildningsnivåerna för beslutsfattaren vid polisen och Gränsbevakningsväsendet motsvarar varandra när tvångsmedel används. Likaså ska övervakningen av beslutsfattandet, såväl den interna som den externa laglighetsövervakningen, vara enhetlig inom polisen och Gränsbevakningsväsendet i fråga om användningen av hemliga tvångsmedel.

Justitiekanslern i statsrådet konstaterar att ändringarna i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet nu inte innehåller någon sådan ny rättslig fråga på grund av vilken grundlagsutskottets utlåtande behövs.

Beslut om teleövervakning

Remissvaren var delvis delade när det gäller frågan om huruvida ett tillstånd till teleövervakning enligt 18 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska ändras till att vara personbundet i stället för att vara bundet till en viss teleadress eller teleterminalutrustning. Medan många remissinstanser understödde förslaget ansåg i synnerhet riksdagens justitieombudsman, kommunikationsministeriet, Finlands näringsliv och Centralförbundet för telekommunikation och informationsteknik FiCom rf att förslaget var problematiskt.

Riksdagens justitieombudsman konstaterade att han understöder grundlagsutskottets ståndpunkt i ärendet (GrUU 98/2022 rd, GrUU 99/2022 rd). Med tanke på skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna är det i synnerhet problematiskt att förbindelsen mellan målpersonen och teleadressen eller teleterminalutrustningen inte omfattas av domstolskontroll. Att spara domstolarnas och Gränsbevakningsväsendets resurser är enligt justitieombudsmannen en dålig grund för att inskränka skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

För att skydda utomståendes förtroliga meddelanden ska man enligt kommunikationsministeriet försäkra sig om att de övervakade personernas anordningar eller adresser inte börjar uppföljas på alltför lätta grunder. Vidare ska det finnas tillräckliga skäl att misstänka att en enskild anordning eller teleadress tillhör den person som avses i beslutet. Ministeriet anser det vara viktigt att propositionens konsekvenser för integritetsskyddet bedöms på ett övergripande sätt. Vid bedömningen ska också utomståendes integritetsskydd beaktas.

Finlands näringsliv konstaterar att det i större utsträckning än tidigare blir förundersökningsmyndighetens sak att överväga mot vilken teleadress eller terminalutrustning metoden för inhämtande av information ska riktas. Detta påverkar riskerna för fysiska personers rättigheter.

Den ändring som föreslås i paragrafen får inte heller medföra extra arbete för teleoperatörerna, även om det antagligen är sannolikt att teleavlyssning på grund av ändringen i viss mån kommer att riktas mot fler anslutningar än tidigare. Detta påverkar den arbetsbörda som orsakas av operatörerna mer än antalet misstänkta. I propositionen har man inte alls granskat propositionens konsekvenser för företagen, framför allt konsekvenserna för teleoperatörerna, som är den viktigaste målgruppen med tanke på propositionens konsekvenser.

FiCom rf betonar att teleoperatörerna inte nödvändigtvis har tillgång till aktuell information om t.ex. dem som använder abonnemanget, och det innebär att de inte kan ansvara för utredningen av vilka abonnemang en person använder.

Finlands Advokatförbund konstaterar att den som är föremål för hemliga tvångsmedel inte enligt lagstiftningen har rätt att i efterhand pröva de använda tvångsmedlens laglighet i domstol. Övervakningen av användningen av tvångsmedel har dessutom, med undantag för den årliga berättelsen, anförtrots den myndighet som använder tvångsmedel. Advokatförbundet uppmanar till att överväga och bedöma eventuella metoder för effektiv efterhandskontroll för att trygga medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter och det allmänna förtroendet för myndigheternas verksamhet. Även Finlands näringsliv uppmanar till uppmärksamhet vid hur Gränsbevakningsväsendets verksamhet i detta avseende övervakas och om tillsynen är tillräcklig.

Vid den fortsatta beredningen har man behållit den lösning som föreslogs i det utkast till proposition som var på remiss och som motsvarar bestämmelserna i tvångsmedelslagen och polislagen. Därtill kan det konstateras att propositionen inte till denna del föreslår några ändringar i bestämmelserna om förutsättningarna för teleövervakning eller t.ex. i fråga om vilka abonnemang eller anordningar som kan bli föremål för metoder för inhämtande av teleinformation. Det är fråga om en ändring av beslutsnivån i en fråga där en framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman även i nuläget har haft en stark ställning. En anhållningsberättigad tjänstemans motiveringsskyldighet i fråga om de teledresser och teleutrustningar som är föremål för åtgärden ökar jämfört med nuläget. I propositionen föreslås det inte heller att teleoperatörernas roll ska ändras, utan operatörernas verksamhet ska i denna fråga även i fortsättningen grunda sig på myndighetsbeslut. Det är uppenbart att metoderna för inhämtande av teleinformation också i dagens läge har kunnat gälla andra personer än den som är föremål för inhämtandet av informationen. I propositionen föreslås dock en skyldighet att avbryta teleövervakningen i de fall som avses i 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Justitieministeriet och inrikesministeriets polisavdelning fäste uppmärksamhet vid det föreslagna nya 5 mom. i 18 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, där termen misstänkt används i fråga om en okänd person som avses i 4 mom. Lagens 18 § handlar om beslut om teleövervakning i syfte att förhindra brott. Vid utredning av brott används av hävd termen misstänkt, men i samband med förhindrande av brott används till exempel termen person.

Vid den fortsatta beredningen stannade man för termen person, som föreslogs i utlåtandena. På förslag av inrikesministeriets polisavdelning görs av ändamålsenlighetsskäl en motsvarande ändring i 5 kap. 10 § 7 mom. i polislagen, och därför har man i propositionen stannat för att också föreslå en ändring av polislagen.

Förtäckt inhämtande av information i datanät

Riksdagens justitieombudsman konstaterar att det i propositionen inte görs någon bedömning av om vissa brott har blivit oförhindrade på grund av avsaknaden av sådana befogenheter till

förtäckt inhämtande av information i datanät som föreslås i 23 § 4 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Motsvarande ändring i polislagen och tvångsmedelslagen motiverades dels med att det kan anses vara förenligt med proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet att man genom bestämmelserna strävar efter att styra verksamheten mot användning av sådana tvångsmedel och medel för att inhämta information som så lite som möjligt kränker de grundläggande fri- och rättigheterna i situationer där det visserligen föreligger ett behov av att möjliggöra användning av dessa metoder, men där det resultat som eftersträvas med den aktuella metoden i vissa fall också kunde uppnås med medel som ingriper mindre i de grundläggande fri- och rättigheterna. För Gränsbevakningsväsendets del är den nämnda grunden inte helt relevant, eftersom den inte alls har behörighet för täckoperationer. Utifrån tillgängliga uppgifter anser justitieombudsmannen att det inte är möjligt att bedöma om det med tanke på förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna är motiverat att bevilja Gränsbevakningsväsendet denna befogenhet i syfte att förhindra brott.

Justitieministeriet konstaterar att ändringen av 23 § motiveras i propositionsutkastet bl.a. med att det är sannolikt att man med hjälp av denna befogenhet i fortsättningen kan lyckas förhindra t.ex. brott i anknytning till ordnande av olaglig inresa som är under beredning, om man kan ingripa i den planerade gärningen med hjälp av erhållna uppgifter. Motiveringen till propositionen måste preciseras och kompletteras så att det av motiveringen framgår varför den föreslagna befogenheten, inklusive dess föreslagna användningsområde, uppfyller villkoren för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt FiCom ry är det en ohållbar tanke att det är motiverat att tröskeln för datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska vara lägre än för annat förtäckt inhämtande av information. En betydande del av den verksamhet som omfattas av integritetsskyddet sker för närvarande i datanäten, delvis just på grund av datanätens egenskaper, och detta är ingen grund för att ytterligare urholka integritetsskyddet. Även Finlands näringsliv konstaterar att det är svårt att acceptera den kategoriska tanken att tröskeln för åtgärder som ingriper i integritetsskyddet får vara lägre i datanät än i övrigt.

Vid den fortsatta beredningen bedömdes det att förhindrandet av sådana brott i fortsättningen har en allt större betydelse på grund av den ökande brottsligheten i datanät och det ökande antalet brott som begås med hjälp av datanät samt med beaktande av den internationella karaktären hos den brottslighet som Gränsbevakningsväsendet bekämpar. På basis av observationer som gjorts i samband med brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet är det sannolikt att förtäckt inhämtande av information i datanät hjälper att komma i kontakt med t.ex. ordnande av olaglig inresa i vanlig form eller jaktbrott i vanlig form innan sådana brott begås. I detta skede är det ännu inte möjligt att ange exakta antal brott som eventuellt förhindras, men utövändet av befogenheten ska följas upp och dess effektivitet ska också utvärderas i fortsättningen. Utifrån remissvaren kompletterades motiveringarna i propositionen.

Vid den fortsatta beredningen har man på grund av remissvaren dessutom övervägt möjligheten att begränsa befogenheten till vissa specificerade brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Det konstaterades dock vara svårt att göra upp en sådan begränsande förteckning, eftersom det finns ett stort antal brott som eventuellt begås med hjälp av datanät.

Tangentavlyssning

Riksdagens justitieombudsman konstaterar att den föreslagna ändringen i 25 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet motsvarar de senaste ändringarna i tvångsmedelslagen och polislagen. Justitieombudsmannen har varit av annan åsikt om den tanke

som ligger till grund för ändringen, dvs. att det med tanke på behovet av skydd för hemfriden inte har någon betydelse om den verksamhet som man följer upp genom tangentavlyssning sker i ett utrymme som används för boende eller i något annat utrymme.

Vid den fortsatta beredningen har man hållit sig till den lösning som finns i tvångsmedelslagen och polislagen. Vid den fortsatta beredningen har det inte heller ansetts att det finns grunder för att avvika från förvaltningsutskottets uppfattning att teknisk observation inte ingriper i skyddet för hemfriden, då man genom åtgärden inte inhämtar information om det utrymme där den utrustning som är föremål för underrättelseinhämtningen finns, utan enbart om användningen av och innehållet i utrustningen (FvUB 36/2018 rd, s. 45–46).

Åklagarväsendet fäster uppmärksamhet vid om förslaget medför en konflikt med förbudet mot teknisk avlyssning av utrymmen som används för boende av permanent natur i 25 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet samt eventuellt med hur iakttagandet av förbudet kan tryggas vid tangentavlyssning. Vid den fortsatta beredningen har man strävat efter att förtydliga saken genom att precisera bestämmelsens ordalydelse.

Användning av överskottsinformation

Flera remissinstanser yttrade sig om förslaget i 48 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som gällde möjliggörande av användning av överskottsinformation vid utredning av vissa tjänstebrott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i två år.

Riksdagens justitieombudsman konstaterar att även om de föreslagna bestämmelserna godkändes i de ändrade tvångsmedels- och polislagen, kan förslaget inte till alla delar anses vara problemfritt. Man kan fråga sig om exempelvis tagande av muta på det sätt som avses i 10 § 4 mom. i grundlagen är ett brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet, och om en inskränkning av skyddet för kommunikation är nödvändig vid utredning av brottet. Trots att Gränsbevakningsväsendet inte har befogenhet till teleavlyssning för att förhindra brott, ingriper t.ex. teleövervakning och teknisk avlyssning i kommunikationsskyddet.

Justitieministeriet konstaterar att det på basis av de anförda motiveringarna förblir oklart på vilka grunder till exempel tagande av muta i enlighet med förslaget betraktas som ett sådant i 10 § 4 mom. i grundlagen avsett brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet att en inskränkning av skyddet för kommunikationen är nödvändig för utredning av brottet i fråga. Motiveringen i utkastet verkar således vara bristfällig.

Helsingfors hovrätt konstaterar att propositionen verkar motiverad i fråga om misstänkt tagande av muta. Däremot finns det många olika gärningssätt när det gäller brott mot tjänsthemlighet och missbruk av tjänsteställning, och det bör noggrant övervägas hur långtgående undantag från användningen av överskottsinformation som föreskrivs, i synnerhet som det enligt motiveringen inte har förekommit sådana misstankar vid Gränsbevakningsväsendet.

Befälsförbundet rf konstaterar att man vid utredning av vissa tjänstebrott som ska utredas av Gränsbevakningsväsendet också bör fästa uppmärksamhet vid omfattningen av tjänstebrotten när överskottsinformation används. Till exempel kan tagande av mindre muta stå i strid med syftet med propositionen när det gäller utredning av tjänstebrott som är betydande (tagande av muta, brott mot tjänsthemlighet och missbruk av tjänsteställning).

Polisstyrelsen och Centralkriminalpolisen påpekar att på motsvarande sätt som vid undersökning av brott som misstänks ha begåtts av en polis ska även tjänstebrott som gäller Gränsbevakningsväsendets personal undersökas av någon annan förundersökningsmyndighet än Gränsbevakningsväsendet.

Med anledning av detta beslutade man vid den fortsatta beredningen att stryka det förslag som gällde 48 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet undersöker en sådan misstanke om att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till tjänstebrott enligt 40 kap. i strafflagen som avses i 4 § 13 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet endast om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter i fråga om förundersökning. Om det exempelvis är fråga om ett misstänkt brott som begåtts av en tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet så säkerställs förundersökningens objektivitet vid behov genom att ärendet överförs till polisen med stöd av 8 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Således bedömdes befogenheten inte vara absolut nödvändig vid den fortsatta beredningen.

I 10 kap. 57 § 2 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs det i fortsättningen om utplåning av över-skottsinformation som inte har samband med ett brott. I remissvaren föreslogs en motsvarande bestämmelse också i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Enligt gällande 49 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska hemligt inhämtad information utplånas utan dröjsmål efter att det har framgått att den inte behövs för förhindrande eller utredning av brott eller för avvärijande av fara. I den fortsatta beredningen konstaterades att regleringen i momentet räcker till för att täcka också de situationer som avses i den nämnda ändringen av tvångsmedelslagen.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

16 § Teleövervakning och dess förutsättningar

Det föreslås att definitionen av teleövervakning i 1 mom. ändras så att det i stället för att vara fråga om inhämtande av identifieringsuppgifter är fråga om inhämtande av förmedlingsuppgifter om meddelanden som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Det är fråga om förmedlingsuppgifter uttryckligen i den bemärkelse som avses i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Genom ändringen ändras inte användningsområdet för teleövervakning.

18 § Beslut om teleövervakning

Utifrån de motiveringar som anförs ovan i avsnittet om nuläget föreslås det att 3 mom. preciseras så att tillstånd till teleövervakning kan ges och beslut fattas endast räknat från den dag då tillståndet ges. På basis av ändringen är det klart att ett tillstånd inte kan beviljas så att det börjar vid en senare tidpunkt, även om ett föregående tillstånd fortfarande är i kraft fram till tidpunkten i fråga.

I 4 mom. föreslås det att 6 punkten, som gäller den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot, stryks. I ett yrkande och beslut om teleövervakning ska det inte längre separat nämnas alla de teleterminalutrustningar eller teleadresser som yrkandet eller beslutet gäller. Domstolen kan bevilja ett allmänt tillstånd i fråga om en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas av en viss person eller som personen i övrigt kan antas använda utan att

specificera dessa adresser eller utrustningar. Gränsbevakningsväsendet behöver inte heller separat ansöka om enskilda tillstånd för sådana teleadresser eller teleterminalutrustningar som innehas av en person och som upptäcks först efter det att tillståndet beviljats. Också för åtgärder som gäller sådana teleadresser eller teleterminalutrustningar ska dock det ursprungliga beslutets giltighetstid gälla.

Det föreslås vidare att 4 mom. ändras så att det av momentet uttryckligen framgår att teleövervakningen också kan riktas mot en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas av en person som inte är känd. Momentets 2 punkt kompletteras så att där nämns att ett yrkande och ett beslut om teleövervakning i de fall när personen inte är känd fortfarande ska innehålla uppgift om den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot. I sådana situationer är det fortfarande motiverat att det yrkande och det beslut som tillståndet hänför sig till kan riktas mot en viss teleadress eller teleterminalutrustning. Yrkandet och beslutet ska dock riktas mot en specifik person genast när man kan namnge personen i stället för att riktas mot en teleadress eller teleterminalutrustning.

Vidare föreslås det att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket beslut om de teleadresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot ska fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där personen inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot motiveras. Bestämmelsen kompletterar den ändring som föreslås i 4 mom. Den anhållningsberättigade tjänstemannen ska enligt förslaget ansvara för att utreda de teleanslutningar och teleterminalutrustningar som personen använder och fatta ett beslut om dessa. Ett beslut ska fattas både när det är fråga om teleadresser eller teleterminalutrustning som hänför sig till ett nytt teleövervakningstillstånd och när det är fråga om att lägga till en ny teleadress eller teleterminalutrustning för samma person i ett ärende som gäller samma brott. Med motiveringar till valet av de teleadresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot avses ändamålsenliga motiveringar till varför just dessa adresser eller utrustningar ska anses vara i en viss persons besittning eller ska anses vara sådana att de sannolikt annars används av personen i fråga. Det är motiverat att det i ett beslut som gäller teleadresser eller teleterminalutrustning hänvisas till det domstolsbeslut genom vilket tillstånd till teleövervakning har beviljats.

Utredning av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av personen och som teleövervakningen riktas mot ska fortsättningsvis vara ett ärende som ska utredas under tjänsteansvar av en anhållningsberättigad tjänsteman. Avsikten är att man genom tillräcklig förhandsutredning ska minska förekomsten av sådana i 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedda situationer där teleövervakningen riktas mot andra meddelanden än meddelanden från eller till den person som är föremål för tillståndet.

23 § Förtäckt inhämtande av information samt dess förutsättningar

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket Gränsbevakningsväsendet får rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Så som det konstaterats ovan, i avsnittet om bedömning av nuläget, är det för interaktionen mellan människor i datanät typiskt att man inte alltid känner till den andra partens identitet, utan att denna kan uppträda till exempel under pseudonym. Dessutom kan förtäckt inhämtande av information i ett datanät dokumenteras enklare och noggrannare än när det är fråga om andra metoder för förtäckt inhämtande av information, så i efterhand kan det på ett tillförlitligt sätt

utredas hur man har gått till väga vid det förtäckta inhämtandet av information. I en IT-miljö finns inte heller samma säkerhetsrisker som när det gäller sedvanliga metoder för förtäckt inhämtande av information. Dessa omständigheter inverkar på att det är motiverat att tröskeln för datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska vara lägre än för annat förtäckt inhämtande av information.

Till exempel brott som hänför sig till resedokument begås numera i betydande grad på internet. För att dessa ska kunna utredas, behövs sådana metoder för inhämtande av information som kan användas i datanät. Förtäckt inhämtande av information kan bedömas vara nödvändigt och oundgängligt i många situationer för att förhindra brott.

25 § Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Det föreslås att 3 mom. ändras med anledning av det som konstateras i beskrivningen av nuläget så att Gränsbevakningsväsendet får rikta teknisk avlyssning mot en teknisk anordning oberoende av på vilken plats den finns trots vad som föreskrivs i 2 mom., om avlyssningen riktas endast mot den tekniska anordningen och inte det utrymme där anordningen finns. Avsikten är att, för att utreda innehållet i ett meddelande, göra det möjligt att använda tangentavlyssning som teknisk avlyssning i sådana fall där avlyssningen enbart riktar sig mot en anordnings tangentbord och det inte genom avlyssningen går att få information om det utrymme där anordningen i fråga finns.

39 § Förfarandet i domstol

Det föreslås att 3 mom., med anledning av de ändringar som föreslås i 18 §, begränsas till att gälla endast situationer där ett yrkande och beslut som gäller teleövervakning på grund av att den misstänkta inte är känd fortsättningsvis ska riktas mot en viss teleadress eller teleterminalutrustning som är föremål för en åtgärd.

44 § Förbud mot avlyssning och observation

Det föreslås att paragrafen ändras så att också teknisk observation av utrustning inkluderas i den. Ändringen förbättrar rättsskyddet för den som är föremål för inhämtandet av information, eftersom teknisk observation av utrustning också kan riktas mot ett sådant förtroligt meddelande som omfattas av förbud mot avlyssning och observation.

50 § Avbrytande av teleövervakning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning.

Det föreslås att teleövervakning tas in i 1 mom. och i rubriken. Därtill föreslås att formuleringen förtydligas så att avbrytandet av användningen av en metod för inhämtande av information och skyldigheten att utplåna upptagningar och uppgifter samt anteckningar om dem uttryckligen gäller sådana situationer som avses i paragrafen. Om en person som är föremål för till exempel teleövervakning inte alls använder den teleanslutning som övervakningen riktas mot, ska teleövervakningen till denna del avbrytas helt och hållet, och de uppgifter som fås genom den och anteckningarna om dem utplånas. Om det dock är fråga om att en teleanslutning som annars används av en viss person bara emellanåt har använts av en annan person, förutsätter bestämmelsen endast att de uppgifter som fås då utplånas och inte att teleövervakningen avbryts helt och hållet.

Det föreslås att paragrafen förtydligas så att sista meningen, som gäller teknisk observation av utrustning, blir 2 mom. Bestämmelsens ordalydelse ändras så att den motsvarar 31 § 2 mom. (lag 461/2023).

52 § Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Det föreslås att det till 1 mom., av de orsaker som anges i den beskrivning av nuläget som gäller teleövervakning, fogas en bestämmelse om att de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för en åtgärd ska specificeras i en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person. Syftet med ändringen är också att möjliggöra användningen av rättsmedlen i efterhand för den som varit föremål för inhämtande av information genom att säkerställa att denne får kännedom inte bara om den teleövervakning som riktats mot honom eller henne, utan också om vilka adresser eller anordningar åtgärden riktats mot. Samtidigt ska också den domstol som beviljat tillståndet som avses i 4 mom. få information om saken.

55 § Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

Det föreslås att paragrafen och dess rubrik ändras på grund av de ändringar som föreslås i 16 § så att det i stället för ”teleföretag” hänvisas till ”kommunikationsförmedlare”.

7.2 Polislagen

5 kap. Hemliga metoder för inhämtande av information

10 § Beslut om teleövervakning

Det föreslås att 7 mom. ändras så att termen ”person”, som lämpar sig bättre i polislagens systematik, används i stället för ”den misstänkte” i fråga om en okänd person som avses i 6 mom. Ändringen är teknisk.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Med stöd av 62 § 4 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får närmare bestämmelser om ordnande av och tillsyn över användningen av i lagen avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de redogörelser som ska lämnas för tillsynen utfärdas genom förordning av statsrådet. Med anledning av den föreslagna lagstiftningen ska eventuella ändringsbehov granskas i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information (122/2014).

9 Ikraftträdande

Lagarna avses träda i kraft så samtidigt som möjligt med de motsvarande ändringar i tvångsmedelslagen och polislagen som träder i kraft den 1 oktober 2023, dock senast den 1 januari 2024. Genom att lagen träder i kraft samtidigt som ändringarna i tvångsmedelslagen och polislagen underlättas myndigheternas och domstolarnas tillämpning av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Ikraftträdandet av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet förutsätter samarbete mellan PTG-myndigheterna och tillräcklig myndighetsutbildning.

I lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken bestämmelserna i den nya lagen ska tillämpas på sådana hemliga metoder för inhämtande av information som är i kraft vid lagens ikraftträdande. Detta innebär för det första att en fortlöpande metod för inhämtande av information som bestämts före lagens ikraftträdande förblir i kraft vid den nya lagens ikraftträdande. På ikraftvarandet och upphävandet av

metoden för inhämtande av information, liksom också annars på åtgärder som vidtas medan metoden är i kraft, ska enligt förslaget bestämmelserna i den nya lagen tillämpas.

10 Verkställighet och uppföljning

Flera av de ändringar som föreslås i propositionen är betydande både för de personer som är föremål för befogenheterna och för Gränsbevakningsväsendet som i praktiken tillämpar bestämmelserna. Därför bör den föreslagna lagstiftningens funktion följas upp när den har trätt i kraft för att säkerställa att de eftersträvade effekterna uppnås med förslagen. På motsvarande sätt bör reformens inverkan på gränsbevakningsmyndigheternas arbete följas upp.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I bedömningen av nuläget och i specialmotiveringen har man redan ovan bedömt frågor som hänför sig till grundlagen och till tillgodoseendet och skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna till den del de inverkar på hur de föreslagna bestämmelserna utformas och hur de ska tolkas. Också riksdagens grundlagsutskotts ställningstaganden har beaktats.

Genom Gränsbevakningsväsendets åtgärder ingriper man i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt i rätten till den personliga frihet och integritet som tryggas i 7 §, den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom., det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § och det egendomsskydd som tryggas i 15 §. När förslagen bedöms har också bestämmelserna om rättsskydd i 21 § i grundlagen betydelse. Samtidigt är det klart att förhindrande av brott är ett sådant mål som allmänintresset och det samhällsliga intresset starkt förutsätter.

De viktigaste med tanke på grundlagen kan i princip anses vara lagstiftningsändringar genom vilka myndigheterna ges nya befogenheter som gäller individen eller genom vilka befintliga befogenheter utvidgas eller genom vilka individens rättigheter eller handlingsfrihet annars begränsas. Vid behandlingen av de ovan nämnda ändringarna i tvångsmedelslagen och polislagen fäste grundlagsutskottet allmänt uppmärksamhet vid att regleringen av tvångsmedel och förundersökning har kännetecknats av en utveckling där befogenheterna utökas eller utvidgas gradvis. Utvidgningarna av befogenheterna genom lagändringarna kan i sig vara ringa, men de befogenheter som redan tidigare föreskrivits ska beaktas vid den konstitutionella bedömningen av nödvändigheten och proportionaliteten. Även en liten utvidgning av en befogenhet som grundlagsutskottet i ett tidigare utlåtande har bedömt vara korrekt i konstitutionellt hänseende kan ge anledning att ändra bedömningen av nödvändigheten och proportionaliteten. (GrUU 98/2022 rd, punkt 2; GrUU 99/2023 rd, punkt 3).

I propositionen föreslås inga helt nya befogenheter. I propositionen föreslås dock vissa ändringar i redan befintliga befogenheter, av vilka en del till sin karaktär utvidgar användningsområdet för befogenheten. Propositionen ska till denna del bedömas med avseende på de lagreservationer som ingår i grundrättighetsbestämmelserna, samtidigt med beaktande av de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande rättigheterna, såsom att en sådan begränsning ska vara noggrant definierad och exakt, att grunderna för begränsningen ska vara godtagbara, att kravet på proportionalitet ska vara uppfyllt, att rättssäkerhetsarrangemangen ska vara tillräckliga och att begränsningen inte får stå i konflikt med Finlands internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna.

På propositionens innehåll har också inverkat 2 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket all utövning av offentlig makt ska bygga på lag och lag ska iaktas noggrant i all offentlig verksamhet. I

propositionen eftersträvas därför en heltäckande och exakt reglering av myndigheternas befogenheter.

11.1 Hemliga metoder för inhämtande av information

I 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller hemliga metoder för inhämtande av information, föreslås vissa ändringar som är av betydelse med tanke på inskränkningarna i de grundläggande fri- och rättigheterna. I denna granskning är för kapitlet av betydelse framför allt 10 § i grundlagen, enligt vilken vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade och närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar. Genom lag kan det dock föreskrivas om sådana åtgärder som berör hemfriden och begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som exempelvis äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll och under frihetsberövande.

Utredning av brott kan ordagrant förstås endast som att det avser utredning av redan begångna brott. Utredning av brott i den mening som avses i 10 § 3 mom. i grundlagen anses däremot också omfatta åtgärder som vidtas med anledning av en konkret, specificerad misstanke om brott, även om brottet ännu inte har hunnit begås. Således har till exempel teleövervakning trots 10 § 3 mom. i grundlagen ansetts kunna användas för att förhindra vissa brott (GrUU 5/1999 rd, s. 2–3; GrUU 2/1996 rd, s. 2).

Grundlagsutskottet tog ställning till tolkningen av bestämmelsen också i sitt betänkande GrUB 4/2018 rd om ändring av grundlagen (s. 5–6). Utskottet konstaterar att begränsningsklausulen i 10 § 3 mom. i grundlagen redan före ikraftträdandet av den nya grundlagen (se t.ex. GrUU 2/1996 rd, GrUU 5/1999 rd) tolkats mycket konsekvent på så sätt att det betraktas som utredning av brott att åtgärder vidtas med anledning av en konkret och specificerad misstanke om brott trots att brottet ännu inte har omsatts i gärning. Det är alltså inte oklart hur bestämmelsen ska tolkas, utan tolkningen är etablerad.

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av den reglering i tvångsmedelslagen som det hänvisas till ovan i propositionen konstaterat att det är fråga om ett regleringsobjekt som är känsligt med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, där de omständigheter som tryggas av de grundläggande fri- och rättigheterna. Därför betonas kraven på exakthet, noggrann avgränsning, nödvändighet och rättsskydd. Kravet på förenlighet med Europakonventionen, såsom dess innehåll preciseras i Europadomstolens rättspraxis, är dessutom av stor betydelse för en sådan reglering. (GrUU 98/2022 rd, punkt 1).

11.1.1 Teleövervakning

I fråga om teleövervakning föreslås det i propositionen att tillstånd till teleövervakning i fortsättningen inte längre ska sökas och beviljas enligt vissa specifika teleadresser eller viss specifik teleterminalutrustning, utan att det ska tas ställning till huruvida teleövervakning kan riktas mot vilken teleadress eller teleterminalutrustning som helst som används av den som är föremål för inhämtandet av information. Utredningen av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av en person ska enligt förslaget handhas av en anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet under tjänsteansvar. Denne ska fatta ett separat beslut om de teleadresser eller teleterminalutrustningar som är föremål för åtgärden. I beslutet ska det uttryckligen motiveras varför ifrågavarande teleadresser eller teleterminalutrustning har valts som föremål för åtgärden. Samtidigt föreslås det att den anknytande bestämmelsen i 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet utvidgas så att den

också gäller avbrytande av teleövervakning, om det framgår att teleövervakningen riktas mot ett meddelande som kommer från eller är avsett för någon annan än den person som är föremål för tillståndet. I den underrättelse som görs i efterhand till personen som är föremål för inhämtande av information ska därtill specificeras de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för åtgärden.

Vid behandlingen av motsvarande ändring som föreslogs i tvångsmedelslagen har grundlagsutskottet konstaterat att förslaget innebär att omfattningen av teleövervakningen och hur den riktas mot en anordning eller adress som innehas eller annars antas vara i personens besittning beror på beslut av en anhållningsberättigad tjänsteman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen. Enligt grundlagsutskottets uppfattning innebär förslaget en betydande och principiellt betydande ändring i lagstiftningen om begränsning av skyddet för förtroliga meddelanden enligt 10 § i grundlagen. Enligt grundlagsutskottets uppfattning försvagar den föreslagna ändringen rättsskyddet i fråga om användning av teletvångsmedel (GrUU 98/2022 rd, punkt 10 och 11). På motsvarande sätt har grundlagsutskottet vid behandlingen av motsvarande ändring som föreslås i polislagen konstaterat att ändringen försvagar rättsskyddet i fråga om användning av hemliga metoder för inhämtande av information (GrUU 99/2022 rd, punkt 5 och 6).

Den föreslagna ändringen innebär inte att förutsättningarna för teleövervakning ändras. Domstolen ska fortfarande fatta beslut om den person vars kommunikation teleövervakningen riktas mot. Utredningen av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av en person ska enligt förslaget fortsättningsvis vara en uppgift som ska utredas av Gränsbevakningsväsendet under tjänsteansvar. En anhållningsberättigad tjänsteman fattar ett separat motiverat beslut om de teleadresser eller teleterminalutrustningar som är föremål för åtgärden. I beslutet ska det uttryckligen motiveras varför just dessa teleadresser eller teleterminalutrustningar har valts som föremål för åtgärden. Beslutet ska omfattas av den tillsyn i fråga om laglighet som avses i 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Vidare ska skyldigheten att motivera beslutet, tillsynen i efterhand och rättsskyddsgarantierna betonas genom att ändra 52 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller underrättelse om hemligt inhämtande information, så att de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för en åtgärd ska specificeras i underrättelsen om teleövervakning till den som varit föremål för inhämtandet av information. Samtidigt ska också den domstol som beviljat tillståndet som avses i 4 mom. få information om saken.

Med anledning av de orsaker som angetts ovan ska förslaget inte anses problematiskt med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

11.1.2 Förtäckt inhämtande av information

Det föreslås att förtäckt inhämtande av information i enlighet med 23 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska möjliggöras i datanät också när det är fråga om att förhindra ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Det är fråga om en utvidgning av användningsområdet för befogenheten eftersom Gränsbevakningsväsendet i nuläget förhindrande av brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet får använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denna kommer att göra sig skyldig till grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förberedelse av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har i allt högre grad flyttat till datanät och internationaliserats. Detta innebär i praktiken också att de

kriminella organisationernas ledning och aktörer på högre nivå gömmer sig effektivt, vilket försvårar förhindrandet och utredningen av brott.

Av de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka förblir t.ex. brott som gäller ordnande av olaglig inresa och jaktbrott ofta dold brottslighet, om inte myndigheterna förhindrar eller utreder dem genom aktiva åtgärder. Ordnande av olaglig inresa och människohandel i anslutning till det är exempel på brott som bereds med hjälp av datanät. I dessa brott används människor som mellanhänder. Människorna som är offer bör så tidigt som möjligt kunna avlägsnas från den brottsliga verksamheten där de löper risk att utsättas för fara för liv och hälsa eller för sexuellt och arbetsrelaterat utnyttjande samt att hamna i en skuldfälla i förhållande till kriminella grupper. Jaktbrott är exempel på brott vars genomförande diskuteras på olika plattformar i datanät. Genom att förhindra ordnande av olaglig inresa eller jaktbrott skyddas särskilt rätten till liv, personlig frihet, integritet och trygghet enligt 7 § i grundlagen eller ansvaret för miljön enligt 20 § i grundlagen. När beredningen av många andra brottstyper också i allt högre grad flyttar till datanät finns det ett vägande samhälleligt intresse av att effektivt förhindra också brott som bereds i datanät. En inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan anses nödvändig om brottet ofta inte kan utredas utan användning av tvångsmedel (GrUU 32/2013 rd, s. 4). Befogenheten till hemligt inhämtande av information i datanät är nödvändig till exempel när ett brott bereds med hjälp av datanät och förhindrandet av brottet förutsätter inhämtande av information som riktar sig mot en viss person och sker i kortvarig växelverkan och där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla en gränsbevakningsmans uppdrag. Med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna finns det således en godtagbar grund och ett vägande samhälleligt behov för bestämmelsen.

Möjliggörande av förtäckt inhämtande av information i datanät med lägre tröskel än egentligt förtäckt inhämtande av information kan motiveras framför allt med att det redan i sig är typiskt för interaktionen mellan människor i datanät att man inte alltid känner till den andra partens identitet, utan att denna kan uppträda till exempel under pseudonym. Dessutom kan dokumentation av verksamhet i datanät genomföras lättare och noggrannare än vid annat förtäckt inhämtande av information. I efterhand är det också möjligt att på ett tillförlitligt sätt utreda hur man har förfarit vid förtäckt inhämtande av information. I en IT-miljö finns inte heller sådana säkerhetsrisker som i verksamhet som bedrivs i någon annan miljö. Dessutom begränsas användningsområdet för förtäckt inhämtande av information i datanät av proportionalitetsprincipen enligt 7 § och principen om minsta olägenhet enligt 7 a § i gränsbevakningslagen.

Med anledning av de orsaker som angetts ovan ska förslaget inte anses problematiskt med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 16 § 1 mom., 18 § 3 och 4 mom., 25 § 3 mom., 39 § 3 mom., 44 och 50 §, 52 § 1 mom. och 55 § samt
fogas till 18 § ett nytt 5 mom. och till 23 § ett nytt 4 mom. som följer:

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses att förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät som avses i 43 punkten i den paragrafen eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas samt att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *förmedlingsuppgifter* avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan förknippas med en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

18 §

Beslut om teleövervakning

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången räknat från den dag då tillståndet ges eller beslutet fattas. Tillståndet eller beslutet kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten eller, om personen inte är känd, den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
- 3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,
- 4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,
- 5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,
- 7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där den person som avses i 4 mom. 2 punkten inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

För förhindrande av brott som det kommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

25 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för boende av permanent natur. Gränsbevakningsväsendet kan också ges tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen får riktas mot utrymmen eller andra platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som det kan antas att personen sannolikt besöker. Trots vad som föreskrivs i 2 mom. får Gränsbevakningsväsendet rikta sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning mot anordningen oberoende av på vilken plats den finns.

39 §

Förfarandet i domstol

Om en i 18 § 4 mom. 2 punkten avsedd person inte är känd och domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får domstolen pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller förhindrande av samma brott. Ärendet kan behandlas utan att gränsbevakningsmannen är närvarande också om användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

44 §

Förbud mot avlyssning och observation

På förbud mot teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk observation av utrustning tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

50 §

Avbrytande av teleövervakning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framgår att teleövervakningen riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet eller att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska användningen av metoden för inhämtande av information till denna del avbrytas så snart som möjligt, och de uppgifter som har fåtts genom teleövervakningen, de upptagningar som har fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som har fåtts genom användningen av sådana metoder för inhämtande av information ska genast utplånas.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen riktas mot ett förtroligt meddelande som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel som gäller teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning, eller om det framgår att den person som åtgärden riktas mot inte använder den anordning som är föremål för observationen.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. I en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person ska de teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.

55 §

Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

En kommunikationsförmedlare ska utan obefogat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Gränsbevakningsväsendet genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. Kommunikationsförmedlaren ska dessutom ge en anhållningsberättigad tjänsteman sådana uppgifter som förmedlaren har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Denna lag träder i kraft den 20 _____.

På hemliga metoder för inhämtande av information som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

2.

Lag

om ändring av 5 kap. 10 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 5 kap. 10 § 7 mom., sådant det lyder i lag 492/2023, som följer:

5 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

10 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen, utom i situationer där den person som avses i 6 mom. 2 punkten inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 31 augusti 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Inrikesminister Mari Rantanen

1.

Lag

om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 16 § 1 mom., 18 § 3 och 4 mom., 25 § 3 mom., 39 § 3 mom., 44 och 50 §, 52 § 1 mom. och 55 § samt

fogas till 18 § ett nytt 5 mom. och till 23 § ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses i denna lag att identifieringsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett sådant allmänt kommunikationsnät som avses i informationssamhällsbalken (917/2014) eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har mottagits till en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *identifieringsuppgifter* avses i 3 § 40 punkten i informationssamhällsbalken avsedd information som kan kopplas till en juridisk eller fysisk person och som behandlas för att överföra meddelanden.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på

Föreslagen lydelse

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses att *förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014)* inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät som avses i 43 punkten i den paragrafen eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas samt att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *förmedlingsuppgifter* avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan förknippas med en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på

Gällande lydelse

grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa,
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott, eller
- 3) grovt jaktbrott.

18 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om tillstånd till teleövervakning enligt 16 § 2 mom. och 17 § fattas av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Om ett i 1 mom. avsett ärende som gäller teleövervakning kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

Tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången och det kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande om tillstånd till och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas komma att göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,

4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,

5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

6) *den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,*

Föreslagen lydelse

grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa,
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott, eller
- 3) grovt jaktbrott.

18 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om tillstånd till teleövervakning enligt 16 § 2 mom. och 17 § fattas av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Om ett i 1 mom. avsett ärende som gäller teleövervakning kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

Tillstånd kan *ges och beslut fattas* för högst en månad åt gången *räknat från den dag då tillståndet ges eller beslutet fattas. Tillståndet eller beslutet* kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet *eller beslutet*. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,

2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten *eller, om personen inte är känd, den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,*

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,

4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,

5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

Gällande lydelse

7) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,

8) eventuella begränsningar i och villkor för teleövervakningen.

Föreslagen lydelse

6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,

7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där den person som avses i 4 mom. 2 punkten inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande* av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa, eller
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande* av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa, eller
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

För förhindrande av brott som det kommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Gällande lydelse

25 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Med *teknisk avlyssning* avses att en viss persons samtal eller meddelande, som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarna eller en i 4 mom. avsedd persons verksamhet.

Teknisk avlyssning får inte riktas mot utrymmen som används för boende av permanent natur.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för boende av permanent natur. Gränsbevakningsväsendet kan också ges tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen får riktas mot utrymmen eller platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som denne besöker.

En förutsättning för teknisk avlyssning är dessutom att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

Gränsbevakningsväsendet har trots 2 mom. alltid rätt att utföra kortvarig teknisk avlyssning, om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den

Föreslagen lydelse

25 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Med *teknisk avlyssning* avses att en viss persons samtal eller meddelande, som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarna eller en i 4 mom. avsedd persons verksamhet.

Teknisk avlyssning får inte riktas mot utrymmen som används för boende av permanent natur.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för boende av permanent natur. Gränsbevakningsväsendet kan också ges tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen får riktas mot utrymmen eller *andra* platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som *det kan antas att personen sannolikt besöker. Trots vad som föreskrivs i 2 mom. får Gränsbevakningsväsendet rikta sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning mot anordningen oberoende av på vilken plats den finns.*

En förutsättning för teknisk avlyssning är dessutom att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

Gränsbevakningsväsendet har trots 2 mom. alltid rätt att utföra kortvarig teknisk avlyssning, om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den

Gällande lydelse

persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

39 §

Förfarandet i domstol

Vid handläggning och avgörande i domstol av tillståndsärenden som gäller hemligt inhämtande av information ska vad som i 3 kap. 1, 3, 8 och 10 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om handläggning av häktningsärenden iakttas.

Ett yrkande som gäller hemligt inhämtande av information ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denna förordnad gränsbevakningsman som är insatt i ärendet. Ärendet ska avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

När domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning för förhindrande av ett brott, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning för förhindrande av samma brott utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i det tidigare tillståndsärendet. Ärendet kan behandlas utan att gränsbevakningsmannen är närvarande också efter det att användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

Domstolen får avgöra ärendet utan att höra den person som med fog kan antas komma att begå eller ha begått det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och utan att höra innehavaren av teleadressen, teleterminalutrustningen eller det utrymme som ska avlyssnas eller övervakas. När ett ärende som avses i 17 § behandlas ska

Föreslagen lydelse

persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

39 §

Förfarandet i domstol

Vid handläggning och avgörande i domstol av tillståndsärenden som gäller hemligt inhämtande av information ska vad som i 3 kap. 1, 3, 8 och 10 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om handläggning av häktningsärenden iakttas.

Ett yrkande som gäller hemligt inhämtande av information ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denna förordnad gränsbevakningsman som är insatt i ärendet. Ärendet ska avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

Om en i 18 § 4 mom. 2 punkten avsedd person inte är känd och domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får domstolen pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller förhindrande av samma brott. Ärendet kan behandlas utan att gränsbevakningsmannen är närvarande också om användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

Domstolen får avgöra ärendet utan att höra den person som med fog kan antas komma att begå eller ha begått det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och utan att höra innehavaren av teleadressen, teleterminalutrustningen eller det utrymme som ska avlyssnas eller övervakas. När ett ärende som avses i 17 § behandlas ska

Gällande lydelse

innehavaren av teleadressen eller teleterminalutrustningen dock ges tillfälle att bli hörd, om inte det finns anledning att avstå från det av skäl som har samband med förhindrade av brott. Vid handläggning av ett ärende som gäller teknisk avlyssning eller optisk observation av en frihetsberövad, ska en företrädare för den inrättning där den frihetsberövade hålls i förvar ges tillfälle att bli hörd, om inte denne har hörts tidigare och hörande därför är obehövligt.

Ett beslut i ett tillståndsärende får inte överklagas genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning. Klagan ska behandlas skyndsamt.

44 §

Förbud mot avlyssning och observation

På förbud mot teknisk avlyssning och optisk observation tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

50 §

Avbrytande av teknisk avlyssning och av teknisk observation av utrustning

Om det framgår att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt, och de upptagningar som fås genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fås genom den utplånas utan dröjsmål. Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter eller att den person som avses i 31 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen.

Föreslagen lydelse

innehavaren av teleadressen eller teleterminalutrustningen dock ges tillfälle att bli hörd, om inte det finns anledning att avstå från det av skäl som har samband med förhindrade av brott. Vid handläggning av ett ärende som gäller teknisk avlyssning eller optisk observation av en frihetsberövad, ska en företrädare för den inrättning där den frihetsberövade hålls i förvar ges tillfälle att bli hörd, om inte denne har hörts tidigare och hörande därför är obehövligt.

Ett beslut i ett tillståndsärende får inte överklagas genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning. Klagan ska behandlas skyndsamt.

44 §

Förbud mot avlyssning och observation

På förbud mot teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk observation av utrustning tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

50 §

*Avbrytande av **teleövervakning**, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning*

Om det framgår att *teleövervakningen riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet* eller att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska *användningen av metoden för inhämtande av information till denna del* avbrytas så snart som möjligt, och *de uppgifter som har fås genom teleövervakningen*, de upptagningar som har fås genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som har fås genom *användningen av sådana metoder för inhämtande av information* ska genast utplånas.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning,

Gällande lydelse

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört.

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli helt och hållet, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den föreskrivna tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom., ska personen i fråga underrättas skriftligen om inhämtandet av information utan obefogat dröjsmål när hans eller hennes identitet har klarlagts.

Den domstol som beviljat tillståndet att använda en hemlig metod för inhämtande av information ska samtidigt skriftligen informeras om att föremålet för den underrättats.

Föreslagen lydelse

om det framgår att observationen riktas mot ett förtroligt meddelande som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel som gäller teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning, eller om det framgår att den person som åtgärden riktas mot inte använder den anordning som är föremål för observationen.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. *I en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person ska de teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.*

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli helt och hållet, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den föreskrivna tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom., ska personen i fråga underrättas skriftligen om inhämtandet av information utan obefogat dröjsmål när hans eller hennes identitet har klarlagts.

Den domstol som beviljat tillståndet att använda en hemlig metod för inhämtande av information ska samtidigt skriftligen informeras om att föremålet för den underrättats.

Gällande lydelse

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation eller förtäckt inhämtande av information behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inledd, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 5 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas.

55 §

Teleföretags skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

Ett teleföretag ska utan obefogat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Gränsbevakningsväsendet genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. Teleföretaget ska dessutom ge en anhållningsberättigad tjänsteman sådana uppgifter som företaget har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Föreslagen lydelse

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation eller förtäckt inhämtande av information behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inledd, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 5 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas.

55 §

Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

En kommunikationsförmedlare ska utan obefogat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Gränsbevakningsväsendet genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. *Kommunikationsförmedlaren* ska dessutom ge en anhållningsberättigad tjänsteman sådana uppgifter som *förmedlaren* har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På hemliga metoder för inhämtande av information som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

2.

Lag

om ändring av 5 kap. 10 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 5 kap. 10 § 7 mom., sådant det lyder i lag 492/2023, som följer:

Gällande lydelse

5 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

10 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om teleövervakning enligt 8 § 2 och 5 mom. samt 9 § 1 och 4–6 punkten och om teleövervakning i de fall som avses i 3 § ska fattas av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen.

Om ett ärende som gäller annan i 1 mom. avsedd teleövervakning än sådan som avses i 3 § inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för en polisinsrättning ska besluta om teleövervakning som avses i 8 § 4 mom. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen besluta om teleövervakningen till dess att chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för en polisinsrättning har avgjort ärendet om teleövervakning. Ärendet ska föras till nämnda polisman för avgörande så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Föreslagen lydelse

5 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

10 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om teleövervakning enligt 8 § 2 och 5 mom. samt 9 § 1 och 4–6 punkten och om teleövervakning i de fall som avses i 3 § ska fattas av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen.

Om ett ärende som gäller annan i 1 mom. avsedd teleövervakning än sådan som avses i 3 § inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för en polisinsrättning ska besluta om teleövervakning som avses i 8 § 4 mom. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen besluta om teleövervakningen till dess att chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för en polisinsrättning har avgjort ärendet om teleövervakning. Ärendet ska föras till nämnda polisman för avgörande så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Gällande lydelse

En anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen ska besluta om teleövervakning som avses i 8 § 3 mom. och 9 § 2 och 3 punkten.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången räknat från den dag då tillståndet ges eller beslutet fattas. Tillståndet eller beslutet kan även gälla en bestämd tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

1) det brott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten eller, om personen inte är känd, den teadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakningen grundar sig på,

4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,

5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

6) den polisman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen och som avses i 7 § 1 mom.,

7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen, utom i situationer där *den misstänkta personen* inte är känd. I beslutet ska valet av de teadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

Föreslagen lydelse

En anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen ska besluta om teleövervakning som avses i 8 § 3 mom. och 9 § 2 och 3 punkten.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången räknat från den dag då tillståndet ges eller beslutet fattas. Tillståndet eller beslutet kan även gälla en bestämd tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

1) det brott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten eller, om personen inte är känd, den teadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakningen grundar sig på,

4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,

5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

6) den polisman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen och som avses i 7 § 1 mom.,

7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad polisman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen, utom i situationer där *den person som avses i 6 mom. 2 punkten* inte är känd. I beslutet ska valet av de teadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

Denna lag träder i kraft den 20 .
